

МОРОЗОВА С. Є.,
orcid.org/0000-0003-2285-0543
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін
(Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова)

УДК 347.63

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.6.75>

ВИЗНАЧЕННЯ ПОХОДЖЕННЯ ДИТИНИ ЯК ОСНОВА ЗДІЙСНЕННЯ ОСОБИСТОГО НЕМАЙНОВОГО ПРАВА НА ІМ'Я

У статті викладено результати дослідження історії розвитку, сучасного та перспективного законодавства України щодо регулювання права на ім'я.

Здавна участь людини в соціальних, зокрема й правових відносинах, вимагає відповідної ідентичності. Ідентифікація людини відбувається передусім завдяки імені. Здійснення особистого немайнового права на ім'я безпосередньо залежить від фундаментального юридичного та морального обов'язку батьків дати ім'я своїй дитині. Цей обов'язок спрямований на встановлення особи, визначення її правового статусу та сімейних зв'язків.

На підставі міжнародних нормативно-правових актів та національного законодавства, з врахуванням думки науковців зроблено висновок, що немайнові відносини, засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності його учасників, які становлять предмет цивільно-правового регулювання і основу громадянського суспільства, повинні бути унормовані Цивільним кодексом відповідно до його основоположних засад.

Право на ім'я належить до особистих немайнових прав фізичної особи, що забезпечують її соціальне буття.

До складу особистих немайнових прав, які забезпечують соціальне буття фізичної особи, входять право на ім'я та пов'язані з ним засоби персоніфікації (індивідуалізації), право на індивідуальність, право на честь і право на репутацію, право на свободу пересування, право на вільний вибір місця проживання, право на свободу творчої (художньої, наукової, технічної) діяльності, право на вибір роду занять, право на приватність фізичної особи від зовнішнього втручання з боку соціальної групи. Всі ці немайнові права неможливо реалізувати без основного права – права на ім'я.

У статті обстоюється позиція, що право на ім'я виникає з моменту народження дитини, критикується думка про те, що право на ім'я виникає з моменту реєстрації дитини.

Процес рекодифікації, що відбувається в Україні, торкнувся й норм приватного права, які визначають право на ім'я фізичної особи, а також визначення походження дитини. У статті проаналізовано оновлені норми. Відзначається, що новели Концепції оновлення Цивільного кодексу України, представлені членами робочої групи з рекодифікації цивільного законодавства України в частині регулювання імені фізичної особи є вкрай актуальними.

Зважаючи на процес оновлення приватно-правового законодавства сформульовано пропозиції щодо удосконалення окремих норм законів України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» та «Про національні меншини (спільноти) України».

Ключові слова: особисті немайнові права; право на ім'я; право дитини на інформацію про власне походження; дитяча індивідуальність; Конвенція ООН про права дитини.

Morozova S. Ye. Determining the origin of a child as the basis for exercising the personal non-property right to a name

The article presents the results of a study of the history of development, modern and prospective legislation of Ukraine on the regulation of the right to a name.

Since ancient times, a person's participation in social, including legal, relations requires an appropriate identity. A person's identification occurs primarily through a name. The exercise of the personal non-property right to a name directly depends on the fundamental legal and moral obligation of parents to give a name to their child. This obligation is aimed at establishing a person, determining his legal status and family ties.

Based on international regulatory legal acts and national legislation, taking into account the opinions of scientists, it is concluded that non-property relations based on legal equality, free expression of will, property independence of its participants, which constitute the subject of civil law regulation and the basis of civil society, should be regulated by the Civil Code in accordance with its fundamental principles.

The right to a name belongs to the personal non-property rights of an individual that ensure his social existence.

The personal non-property rights that ensure the social existence of an individual include the right to a name and the associated means of personification (individualization), the right to individuality, the right to honor and the right to reputation, the right to freedom of movement, the right to free choice of residence, the right to freedom of creative (artistic, scientific, technical) activity, the right to choose an occupation, the right to privacy of an individual from external interference by a social group. All these non-property rights cannot be realized without the fundamental right - the right to a name.

The article defends the position that the right to a name arises from the moment of a child's birth, criticizes the idea that the right to a name arises from the moment of a child's registration.

The process of recodification taking place in Ukraine has also affected the norms of private law that determine the right to a name of an individual, as well as the determination of the origin of a child. The article analyzes the updated norms. It is noted that the novelties of the Concept of updating the Civil Code of Ukraine, presented by the members of the working group on recodification of the civil legislation of Ukraine in terms of regulating the name of an individual, are extremely relevant.

Taking into account the process of updating private law legislation, proposals have been formulated to improve certain norms of the laws of Ukraine "On State Registration of Civil Status Acts" and "On National Minorities (Communities) of Ukraine.

Key words: *personal non-property rights; right to a name; the right of the child to information about his or her own origin; child individuality; UN Convention on the Rights of the Child.*

Вступ. Участь людини в соціальних, зокрема й правових відносинах, вимагає відповідної ідентичності. Ідентифікація людини відбувається передусім завдяки імені. Здійснення особистого немайнового права на ім'я безпосередньо залежить від фундаментального юридичного та морального обов'язку батьків дати ім'я своїй дитині. Цей обов'язок спрямований на встановлення особи, визначення її правового статусу та сімейних зв'язків. Давання імені дитині вважається першим і найтривалішим подарунком від батьків, оскільки воно дарує важливу, довічну ідентичність, формує її самосприйняття та пов'язує її зі спадщиною. В ідеалі – це основоположний акт любові, який встановлює приналежність дитини до сім'ї, родини, громади, держави, впливаючи на те, як її сприймає світ.

Постановка завдання. Процес рекодифікації, що відбувається в Україні, торкнувся й норм приватного права, які визначають право на ім'я фізичної особи, а також визначення походження дитини. Новели законодавства у згаданій сфері людського життя потребують осмислення і наукового аналізу.

Метою статті є викладення результатів дослідження законодавчого регулювання визначення походження дитини як основи здійснення особистого немайнового права на ім'я. До написання статті спонукала також необхідність окреслити існуючий зв'язок між правом на ім'я та обов'язком батьків надати ім'я дитині, визначити значення імені як ідентифікаційної ознаки фізичної особи для правових відносин.

Результати дослідження. визначення походження дитини як основи здійснення особистого немайнового права на ім'я є однією із дискусійних проблем цивільного та сімейного права. Окремі питання особистих немайнових прав були предметом наукових публікацій У. Б. Андрусіва, В. І. Борисової, С. Б. Булеци, І. В. Венедіктової, А. О. Дутко, О. В. Кохановської, Л. В. Красицької, Н. С. Кузнецової, О. П. Кучинської, Б. К. Левківського, Л. В. Малюги, Н. М. Мироненко, Л. А. Ольховик, О. А. Підпригори, О. О. Посикалюка, Н. О. Саніахметової, І. В. Саприкіної, І. Л. Сердечної, О. В. Синегубова, С. О. Сліпченка, М. Н. Стефанчук, Р. О. Стефанчука, Г. Я. Тріпільського, В. І. Труби, Ю. С. Червоного, Я. М. Шевченко, С. І. Шимон, Р. Б. Шишки, Ю. М. Юркевича.

Однак питання співвідношення норм ЦК України та СК України щодо права фізичної особи на ім'я, визначення імені дитини, значення імені для визначення походження дитини, здійснення дитиною своїх прав в контексті рекодифікації науковцями не розглядалось.

З іменем людини пов'язується сукупність уявлень про зовнішні та внутрішні якості його носія. Зростання самосвідомості особи приводить до збільшення цінності її імені як такого. Чим багатший внутрішній світ особи, тим більше дорожить вона своїм ім'ям і тим небажанішою для неї є будь-яка дискримінація [1, с. 221].

Серед особистих немайнових прав, що забезпечують соціальне буття фізичної особи, право на ім'я є наріжним, фундаментом для здійснення людиною всіх інших прав та виконання обов'язків. Ім'я має значення не лише для регулювання сімейних відносин, визначення правосуб'єктності особи та виокремлення ознак, що індивідуалізують фізичну особу як члена сім'ї, а також для здійснення підприємницької діяльності, реалізації людиною своїх авторських прав.

Це право визнано на міжнародному рівні здавна. Передусім у принципі 3 Декларації прав дитини від 20.11.1959. Це один із десяти принципів, що складають зміст Декларації, відповідно до якого з народженням дитини їй повинно належати право на ім'я і громадянство [2].

У Конвенції ООН про права дитини принципи згаданої Декларації розвинені. У ст. 7 Конвенції гарантовано право дитини на ім'я і набуття громадянства одразу від народження, а також, наскільки це можливо, право знати своїх батьків і право на їх піклування. Конвенція також зобов'язує держави-учасниці забезпечити здійснення цих прав згідно з їх національним законодавством [3].

За національним законодавством України право на ім'я належить до особистих немайнових прав фізичної особи, його також відносять до прав, які забезпечують індивідуалізацію особи.

«Завдяки цьому праву досягається персоніфікація правовідносин та забезпечується спілкування між окремими індивідами. Ім'я фізичної особи має соціальне, психологічне і правове значення» [4, с.155].

Згідно зі ст. 294 ЦК України фізична особа має право на ім'я – на транскрибований запис її прізвища та імені відповідно до своєї національної традиції.

За своєю структурою поняття «ім'я» складається з прізвища, імені (індивідуальне ім'я, яким наділяється фізична особа при народженні) та по батькові (родове ім'я, яке вказує на походження фізичної особи) [5].

Ю. С. Червоний писав, що право на ім'я як суб'єктивне цивільне право розцінюється як істотне, первинне й найіндивідуальніше. З цим твердженням безумовно слід погодитись. Однак далі вчений зазначає, що це право виникає у дитини лише з моменту його присвоєння їй [1, с. 222]. З такою тезою неможливо погодитись. Право на ім'я виникає з моменту народження дитини, а державна реєстрація імені – це та формальність, яка необхідна умова для ідентифікації особи, включення механізмів її захисту. Засвідчений органом державної

реєстрації актів цивільного стану факт народження дитини свідчить про походження її від батьків, обумовлює у них виникнення власне прав та обов'язків матері, батька.

Науковцями зверталась увага на те, що ст. 294 ЦК України не визначає коло повноважень, які складають зміст права на ім'я. Так, Р. О. Стефанчук, виходячи з того, «що право на ім'я є суб'єктивним цивільним правом, то його змісту вже притаманна тричленна будова його повноважень, до якої включається: повноваження на власні дії (активний аспект), повноваження на дії інших осіб (негативний аспект) та повноваження вимагати захисту порушеного права.» [6, с. 415] Зважаючи на це, а також на положення чинного законодавства, автор відмічає, що право на ім'я як особисте немайнове право фізичних осіб за своїм змістом включає в себе: 1) повноваження на власні дії, до яких слід віднести повноваження на володіння іменем, його використання і зміну; 2) повноваження на дії інших осіб, які полягають у можливості вимагати від інших не порушувати право на ім'я фізичної особи, наприклад, вимагати звертатись до фізичної особи відповідно до її офіційного імені тощо; 3) право вимагати захисту порушеного, оспореного або не визнаного права на ім'я, наприклад, у випадку законного використання імені фізичної особи чи будь-якого іншого його порушення [6, с.415.]. При цьому, право на використання псевдоніму, яке тісно пов'язане із правом на ім'я, не є тотожним йому за змістом та обсягом. На думку Р. О. Стефанчука, «Основна відмінність між ними полягає в тому, що коли право на ім'я є загальним особистим немайновим правом, яке властиве усім фізичним особам, то вказані права, хоча і є особистими немайновими, можуть належати фізичним особам лише в окремих випадках, що визначені законом, наприклад, право на псевдонім є виключним правом авторів і т. ін.» [6, с.415.].

Права та обов'язки матері, батька і дитини ґрунтуються на походженні дитини від них, засвідченому органом державної реєстрації актів цивільного стану (ч.1 ст.121 СК України). Порядок визначення походження дитини для державної реєстрації народження як акту цивільного стану встановлено у ст.ст. 122 та 125 СК України.

Ім'я (прізвище, ім'я, по батькові) дається дитині за згодою батьків, що відповідає засадам рівності прав та обов'язків батьків щодо дитини (ст. 141 СК України).

Відповідно до ст. 145 СК України прізвище дитини визначається за прізвищем батьків. Батьки можуть присвоїти дитині подвійне прізвище, утворене шляхом з'єднання їхніх прізвищ.

За ст. 146 СК України ім'я дитини визначається за згодою батьків.

Спір між батьками щодо імені та прізвища дитини може вирішуватися органом опіки та піклування або судом. СК України не врегульовує порядку врегулювання спор, що можуть виникнути між батьками у зв'язку з наданням дитині імені по батькові. На підставі рішення суду про встановлення факту (визнання) батьківства (материнства) дитина має право на ім'я батька, на отримання спадщини тощо. Відповідні зміни вносяться органом РАЦСу в Книгу реєстрації народжень.

Традиційно для України і відповідно до ст.147 СК України по батькові дитини визначається за іменем батька. По батькові дитини, народженої жінкою, яка не перебуває у шлюбі, за умови, що батьківство щодо дитини не визнано, визначається за іменем особи, яку мати дитини назвала її батьком.

У визначених законом випадках інші члени сім'ї та родичі, саме – дід, баба, брат, сестра, тітка, дядько, вітчим, мачуха мають право зареєструвати народження дитини, у відповідному державному органі з одночасним визначенням її походження та присвоєння прізвища, імені та по-батькові. Згідно з ч. 2 ст. 144 СК України такими випадками є смерть батьків або інші причини неможливості вчинити дії щодо реєстрації.

В українському законодавстві, на відміну законодавства багатьох цивілізованих держав, немає обмежень щодо вибору імені дитини. В державах ЄС дитина не є власністю батьків, а є передусім людиною, громадянином, який має права. В Британії заборонено називати дітей образливими іменами («придурок», «дурник»), іменами, які явно виражають ненависть («Гітлер був правий», «Мусульманин йди геть»), або іменами, які вводять в оману

(«Таможня її Величності», «Королівська пошта»), тощо. Встановлюючи заборони, влада тим самим захищає дітей від безглуздості та сваволі батьків

Серед юристів, правозахисників неодноразово точились дискусії щодо запровадження заборони на деякі види імен. Зокрема, в період Євромайдану, з'явилися такі імена, як Янукович, Євромайдан [7; 8].

Цікавою є судова практика про розгляд спору між батьками щодо надання імені їхній дитині. Не дійшовши згоди щодо надання імені та прізвища дитині, батько звернувся до суду.

Суди першої та апеляційної інстанцій погодилися з іменем та прізвищем, які запропонував батько, водночас не навели мотивів надання переваги правам та інтересам батька й не врахували позиції, прав та інтересів матері. Справа «дійшла» до Верховного Суду. Який у своєму рішенні зазначив:

«Статтею 141 СК України встановлено, що мати, батько мають рівні права та обов'язки щодо дитини, незалежно від того, чи перебували вони у шлюбі між собою.

Презумпція на користь одного із батьків в справах щодо дітей, не підтверджується на рівні ООН, що впливає з Декларації або прецедентної практики ЄСПЛ, а також не відповідає позиції Ради Європи та більшості держав - членів Ради Європи.

Таким чином слід зробити висновок про те, що, а ні законодавство України, а ні норми міжнародного права не містять норм, які б наділяли будь-кого з батьків пріоритетним правом щодо дитини.

Відповідно до частини першої, третьої статті 28 ЦК України фізична особа набуває прав та обов'язків і здійснює їх під своїм ім'ям. Ім'я фізичної особи, яка є громадянином України, складається із прізвища, власного імені та по батькові, якщо інше не впливає із закону або звичаю національної меншини, до якої вона належить. Ім'я фізичній особі надається відповідно до закону.

Згідно з частиною дев'ятою статті 7 СК України сімейні відносини регулюються на засадах справедливості, добросовісності та розумності, відповідно до моральних засад суспільства.»

З огляду на рівність прав батьків, засади розумності Верховний Суд вважає, що ім'я та прізвище дитини мають бути подвійними. Вирішуючи це питання, Верховний Суд врахував інтереси обох батьків, між якими виник спір щодо імені та прізвища дитини. Надання подвійного імені та прізвища узгоджується із ч. 2 ст. 145, ч. 2 ст. 146 СК України та відповідає засадам розумності і справедливості (ст. 7 СК України) [9].

На нашу думку, досі є актуальним, однак недостатнім роз'яснення Міністерства юстиції України, в якому зазначається, що «Основними мотивами, які в наш час визначають обрання імені для дитини, є: родинна традиція, за якою сина чи дочку називають за іменем бабусі, дідуся; особисті уподобання; вшанування іменем дитини видатних осіб, літературних героїв, кінозірок, героїв телесеріалів» [10].

Право на ім'я багато в чому ідентичне праву авторства, оскільки визнання права авторства означає, що автору належить право називати себе так, як він того бажає для свого творчого здобутку (п.п.23, 24, 43 ч. 1 ст.1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [11].

Слід відзначити, що в процесі оновлення приватно-правового законодавства, норми про право на ім'я дещо удосконалено. Так, у ст. 28 проекту Закону про внесення змін до Цивільного кодексу України у зв'язку із оновленням (рекодифікацією) положень книги першої зазначається:

«1. Фізична особа набуває прав та обов'язків і здійснює їх під своїм ім'ям.

Ім'я фізичної особи, яка є громадянином України, складається із прізвища, власного імені та по батькові, якщо інше не впливає із закону або звичаю національної меншини (спільноти), корінного народу, до якого вона належить така фізична особа.

Фізична особа має право на подвійне прізвище, подвійне власне ім'я та/або подвійне по батькові. Це право здійснюється з урахуванням вимог закону та звичаїв національної меншини (спільноти), до якої належить фізична особа.

2. При здійсненні окремих цивільних прав фізична особа відповідно до закону може використовувати псевдонім (вигадане ім'я, професійне, творче ім'я, військовий позивний, спеціальний цифровий код тощо), ініціали (скорочене позначення прізвища та/або власного імені та/або по батькові) або діяти без зазначення імені.

3. Особливості визначення власного імені, прізвища, по батькові фізичної особи, а також порядок їх зміни та/або використання встановлюються законом.» [12].

Наведені новели дають сподівання на те, що відповідним законом обов'язок батьків називати дітей без застосування зайвої фантазії буде унормовано з метою дотримання найкращих інтересів дитини.

Загалом оцінюючи процес рекодифікації (оновлення) цивільного законодавства України професор Н. С. Кузнецова зазначає: «через два десятиліття застосування Книги другої ЦК особистий статус індивіда в цивільному законодавстві України одержав нове бачення, яке передбачає значно більш широкий діапазон можливостей особистості» [13, с. 19].

Факт народження дитини, встановлення її походження, є актами цивільного стану. Відповідно до ч. 1 ст. 49 ЦК акти цивільного стану це головні події та дії в житті людини, які нерозривно пов'язані з нею і започатковують, змінюють, доповнюють або припиняють її можливість бути суб'єктом цивільних прав та обов'язків.

Мету державної реєстрації актів цивільного стану визначено в ч. 1 ст. 9 Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану», це – забезпечення реалізації прав фізичної особи та офіційного визнання і підтвердження державою фактів народження фізичної особи та її походження, шлюбу, розірвання шлюбу, зміни імені, смерті [14].

На сьогодні можливість реєстрації народження та видачі свідоцтва про народження дитини можлива безпосередньо в пологовому будинку. В рамках реалізації наказу Міністерства юстиції України від 26.08.2015 № 1593/5 «Деякі питання організації роботи відділів державної реєстрації актів цивільного стану, пов'язаної з державною реєстрацією народження дитини» надається послуга щодо прийому та видачі документів про народження у закладах охорони здоров'я [15].

До складу особистих немайнових прав, які забезпечують соціальне буття фізичної особи, входять право на ім'я та пов'язані з ним засоби персоніфікації (індивідуалізації), право на індивідуальність, право на честь і право на репутацію, право на свободу пересування, право на вільний вибір місця проживання, право на свободу творчої (художньої, наукової, технічної) діяльності, право на вибір роду занять, право на приватність фізичної особи від зовнішнього втручання з боку соціальної групи.

Висновки. Надане відповідно до законодавства ім'я діє як якір, надаючи дитині унікальну ідентичність та пов'язуючи її з її предками, культурою та родиною. Відсутність державної реєстрації імені дитини зумовлює значні труднощі в доступі до соціальних послуг та у подальшому – участь в правовідносинах, в житті громади та суспільства.

Зважаючи на процес оновлення приватно-правового законодавства вважаємо, що має бути оновлено Закон України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» шляхом доповнення позитивними приписами і заборонами щодо надання імені дитині.

Мають бути також враховані новели проекту ЦК України при оновленні ст. 6 Закону України «Про національні меншини (спільноти) України», яка врегульовує право на ідентифікацію національних меншин (спільнот).

Право на ім'я відповідно до практики ЄСПЛ включає такі питання: реєстрація та зміна імені чи його складових, визначення прізвища особи після одруження. Ці питання потребують окремого дослідження в аспекті оновлення приватноправового регулювання суспільних відносин.

Список використаних джерел:

1. Науково-практичний коментар Сімейного кодексу України / За ред. Ю. С. Червоного. К.: Істина, 2003. 464 с.

2. Декларація прав дитини, прийнята резолюцією 1386 (XIV) Генеральної Асамблеї ООН від 20.11.1959 Декларація прав дитини | від 20.11.1959
3. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989, дата підписання Україною – 21.02.1990, дата ратифікації – 27.02.1991, дата набуття чинності для України – 27.09.1991. Сайт ВРУ. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_021
4. Юркевич Ю. М., Дутко А. О. та ін. Особисті немайнові права особи: навч. посібник / за ред. А. О. Дутко. Львів: ЛДУВС, 2021. 444 с.
5. Морозова С. Є. Ім'я фізичної особи. Енциклопедія цивільного права України / За ред. доктора юридичних наук, професора, академіка АПрН України Я. М. Шевченко. К.: Ін Юре, 2009. С. 391-393.
6. Стефанчук Р. О. Особисті немайнові права фізичних осіб у цивільному праві (поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту): Монографія / Відп. ред. Я. М. Шевченко. Хмельницький: Вид-во Хмельницького університету управління та права, 2007. 626 с.
7. Девда Ю., Тропотяга О. Ісус, Янукович, Євромайдан: в Україні можуть заборонити називати дітей незвичними іменами 14.02.2020. *24tv.ua*. URL: https://24tv.ua/isus_yanukovich_yevromaydan_v_ukrayini_mozhut_zaboroniti_nazivati_ditey_nezvichnimi_imenami_n1281455
8. Бушковська Н. Якщо батьки хочуть дивно назвати дитя, держава має втрутитись – уповноважений з прав дитини. 05.02.2020. *Українська правда. Життя*. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2020/02/05/239819/>
9. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 29.06.2022 у справі № 753/7395/20 (провадження № 61-18422св21). ЄДРСР. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105148690>.
10. Роз'яснення Міністерство юстиції України Порядок присвоєння прізвища, імені, по батькові дитині при державній реєстрації народження від 29.06.2011. Сайт ВРУ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0045323-11#Text>
11. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 № 2811-IX (ред. 12.12.2025). Сайт ВРУ. URL: Про авторське право і суміжн... | від 01.12.2022 № 2811-IX
12. Проект Закону про внесення змін до Цивільного кодексу України у зв'язку із оновленням (рекодифікацією) положень книги першої. Номер, дата реєстрації: 14056 від 21.09.2025. Сайт ВРУ. Законопроекти. URL: https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/57356?fbclid=IwY2xjawP1w2xleHRuA2FlbQIxMABicmlkETFORWtvTnoyRUtjcXRCOUc2c3J0YwZhcHBfaWQQMjlyMDM5MTc4ODIwMDg5MgABHhCrAfCUugWs8s5Crg65-XiyAp_rUT98BcAPPAw5Bdm3pMG0SUFMGn7q_pJx_aem_R17Hxz73jUjMycU6KUdfCg
13. Рекодифікація цивільного законодавства України: виклики часу: Монографія / за заг. ред. Н. С. Кузнєцової. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 690 с.
14. Закон України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» від 01.07.2010 № 2398-VI (ред. 15.11.2024). Сайт ВРУ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2398-17#Text>
15. Наказ Міністерства юстиції України від 26.08.2015 № 1593/5 «Деякі питання організації роботи відділів державної реєстрації актів цивільного стану, пов'язаної з державною реєстрацією народження дитини». Сайт ВРУ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0674-22#Text>

Дата першого надходження рукопису до видання: 27.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 15.12.2025

Дата публікації: 31.12.2025

